

ALBINA CARPATILOR

fôia beletristică, științifică și literară
cu ilustrațiuni.

Redactor:
Iosif Popescu.

Editor:
Visarion Roman.

Apare în Sibiiu

la 15 și ultima fiă-cărei luni în fascicule de câte două côle.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:		Pentru România:	
Pe an	6 florini	Pe an	16 Lei noi.
6 luni	3 " "	6 luni	8 " "
3 " "	1 " "	3 " "	4 " "

9 fascicula costă 25 crucei seu 70 bani.



Abonamente se pot face ori-când, ér numeri apăruti dela începutul anului pân' atunci se trâmît noilor abonați.

Abonamentele se fac la editorul fôiei în Sibiiu, la birourile postale și la librării.

Pe învôlătorea fôiei se primesc ori-ce inserate,

linia cu litere garmond costă la prima publicare 7 cr., la cele următore 6 cr. v. a., și timbru de 30 cr. pentru fiă-care publicare.

Numărul 11.

SUMARIU.

Text: Visul Dochiei, poemă dramatică de Frédéric Damé (continuare). — Sërmanul Clown, noveletă de Iosif Popescu. — Datine, credințe și moravuri române: Vergelul, de S. Fl. Marian. — 9 Martie, schiță din viața conjugală. — Memoriile unui stomach (fine). — Coloseul. — Stefan cel mare, de Frédéric Damé. — Sepia gigantică. — **Varietăți:** Statistică, Notițe economice, Bibliografă, Giciturî.

Ilustrațiuni: Momentuositățile New-Yorkului: Drum de fer de-asupra unei strade. — Sepia gigantică.

Bibl. Univ. Cluj
Nr. 810-1921

22 OCT 2019

ALBINA CARPAȚILOR.

Apare la 15. și ultima fă-cărel luni, în fascicule de 2 côle. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 6 fl., pe 6 luni 3 fl., pe 3 luni 1 fl. 50 cr.; pentru România: pe an 16 lei, pe 6 luni 8 lei, pe 3 luni 4 lei. — O fasciculă 25 cr. s60 70 banl. — Abonamentele se fac la editorul Visarion Roman în Sibiiu, la colectorii, la oficiile postale și la toate librăriile.

Visul Dochiei.

Poemă dramatică

de Frédéric Damé, traducere de d-nii D. Olănescu și T. Șerbănescu.

(Continuare.)

Dochia.

Mihai mort, atunci erăși cerul ni s'a 'ntunecat.
Ca să fim loviți atâta ce-am greșit, Deu ne 'ndurat!
Ca Sisif, noi ani o miă, începând de jos din vale,
Am pus umerii în stâncă și-am rostogolit-o 'n cale
Cătră culmea 'ntrevădută; noi poporul cel atlet,
Resuflând abia, și totuși naintând încet... încet,
Am urcat-o pân' în multe îndărătnica povară,
Sub un sôre de foc, care ne topia cu a lui pară!
Din mâni, piepturi curgea sânge; dar curagiul n'am pierdut.
Ajunserăm pân' în creștet și 'n isbândă am cređut.
În sfârșit, când așezasem sus pe multe gréua stâncă,
Sôrtea ne-a 'mbrăncit de-odată în prăpăstia adâncă.
Sdrobit în a ta cădere, o poporul meū iubit,
A ta inimă vitéză nu s'a desnędăjdut!
Fără a ne plânge, mândri de 'ncercata noastră vieță,
Oțelind a noastre inimă, oțelind a noastre brațe,
Într'un nou avânt puternic, sdrobiți sub povara grea,
Încă și 'mpotriva sôrței ne 'ncercaram a lupta!
Vingători și 'nvinși într'una!... luptă'n umbră susținută,
Și în care dreptul nobil cade sub puterea brută;
Sufletul nu mai resistă la destinul cel fatal,
Ca și vasul ce se frânge aruncat din val în val...

România.

Am vędut acele țile și ađi încă sufer, mamă.

Dochia.

Pentru țilele-mi bêtrâne fu o jale peste sémă!
Și atunci rugat-am cerul ca să pot muri 'ntr'ascuns.

Cu amărăciune.

Biruiți fuserăm numai, însă nu era de-ajuns;
Căta să se prelungească agonia-ne amară;

Peste românescul nume numai hulă și ocară
Să s'arunce. Vędui tronul strămoșesc dat la mezat,
Și străinul punënd mâna pe un sceptru demn purtat,
A Eroilor țărăna de tâlhari fu pângărită,
De anticele ei drepturi națiunea fu lipsită.
Am vędut p'acéstă țără năvălire d'un nou soiū,
Tărăind corupțiunea cu-a ei valuri de noroiū.
Am vędut, vędut mărimea cufundându-se cu-onôrea,
Pe cer nôptea cea mai négră și în suflete orôrea,
Omul din Fanar, în umbra astei lungi obscurități,
Devenind atunci calăul sântei noastre libertăți.
Dar rușine-acelor cariū cu a lor mâni ucigașe
Aū făcut să cadă nôptea, jalea p'a noastre orașe!...
Când nimic nu mai rămase în picioare din trecut,
Și când viitorul însuși se părea de tot pierdut;
Când vędui că la suflarea inciumată ce păleşce
Și corumpe tot ce-atinge, Dacia se nărueșce;
Când vędui că tótă fruntea se pleca sub biciul crud,
Și bucată cu bucată, sub un cer și mut și surd,
Se vindea moșia noastră, se vindea celui străin;
Rămăseși incremenită, fulgerată d-al meū chin...
Simții inima-mi sdrobită de desgust și de rușine,
Și puterile-mi d'odată că se nimicesc în mine.
Đece secole luptat-am, și-încă tare mă simțiam;
Când veni rușinea însă să resist nu mai puteam!

Păstrează un moment tăcerea, apoi
reîncepe cu glas duios.

Dar fiind-că împrejur-mi tot era acum distrus,
Pentru ce-împotriva sôrței în zadar m'ași fi opus.
Ah! pilotul ce priveșce cătră stéua-i călăuză,
Vędënd pânzele lui rupte de furtuna cea ursuză,
Lasă cârma și pe pieptu-i brațele încrucășând,

BIBLIOTECA
ACADEMIEI
ROMANE

Își așteptă césul morții, valurile ascultând...
 În trecutul stins nimica, nici o rață de scăpare.
 O Trajan, Decebal, Mircea, Mihai și Stefan cel mare,
 Voi ce străluciați odată în răsboiele cumplite,
 Voi răsboinicii fără frică și cu inimii oțelite,
 Tu, a-tot-putinte Duce, neadormit la al tău post,
 Tu, faimosule-Împărate, visul căruia am fost;
 O voi toți, viteji scumpi mie, vedând noaptea că sosește,
 Nu mi-ați dis, cu glasul vostru: Dormi acum, te odihnește.
 V'ascultați, și lăsând locul ce atât am adorat,
 Făr-a mai privi în urmă cătră munți m'am îndreptat.
 Singură 'n pustietatea munților cu fruntea golă,
 Ne având într'al meu suflet decât sərbăda 'ndoială,
 Decât ura 'nădușită, mânilor împreunând,
 Mă pusei pe plâns!... Furtuna s'aușia 'n păduri gemând!

Șade pe stâncă.

S'adunați grămadă 'n juru-mi ca un stol de rondunele,
 Fălfăind din aripiore. Aușiam un tainic glas,
 Care murmura 'n tăcerea sufletului meu retras,
 Mult mai dulce decât bórea ce cu frunzele grăește:
 „Dochio, 'mă ținea în glasu-î, chinul tău te mistuește;
 „Tu, bieta suflet, vin mai bine la noi pacea a căta;
 „P'ale noastre moși genuche jalea ta vom legăna.
 „Împrejurul tău atâta umbră vom întinde noi
 „Că vei da de tot uitărei încercatele nevoi.
 „Vom preface a ta noapte tot în rumenite zori,
 „Și veghiând pe lângă tine, îți vom face pat de flori,
 „Și-ți va fi mai dulce somnul decât somnul de feciură...“
 Întindându-mi a lor brațe, în rochița lor ușură,
 Două frumoși și mândri ângeri lângă mine eui zării.
 „Eui sunt Pacea!“ — „Eui, uitarea!“ țiseră.

Eui adormii.

Sърmanul Clown!

Novelă.

Sърmanul Clown! Cunóșceți Clownul? Cine nu l'a
 vėđut în cırcul Renz, seui Hüttemann, seui Ciotti, seui în
 pribėgul circ american? Cine n'a rıs de glumele acelu
 „baiazzo“ englez, care-șı vinde voia bună pentru atăta pe
 lună?... Nu vi se pare ceva crud acea veselie cumpărată,
 acel spirit de contrabandă, acea petrecere de multe ori
 sfășietóre? Cugetat-ați vre odată, vedėndu-l cu fața albită
 de văpseli, cu cóma de cal pe cap, cu hainele împestrițate
 de mii de colorii, cugetat-ați, vre odată, că acel om ne om
 încă simte, încă suferă, încă se bucură, în sfērșit că trăește
 ca ceilalți ómeni? Póte că nu! ...

Ah! și cine simte ca el? Sърmanul Clown! Să-l nu-
 mim Clownsohn că-cı tatăl-seui, că-cı moșul și strămoșul
 seui au fost tot Clownii seui ceva asemenea. Și Clownsohn,
 țirindu-se după cırcul ambulant, a învėțat dela părinții să facă
 salto-mortale, să facă pe omul de cauciuc, a învėțat acele
 glume nesărate și sarate, care se moștenesc din genera-
 țione în generațione. Tatăl muri, și Clownsohn rămase
 singurul sprigin al mamei sale. Bieta bėtrână, ea plănse
 după bunul ei bėtrân, care șcia face salto-mortale atât de
 grațios, că-cı el fusese „regele Clownilor“ și de aceea se
 înamorase în el bėtrâna, când avea ochi scilpitori și obraji
 rumeni și neteđi, și pėr ca péna corbului. Bieta bėtrână
 plănse și și nópte, se simția atât de singură, atât pe pă-

Am dormit un véc în capėt; — și voesc se mai dorm încă.

România.

Atunci cere Aurorei să se stingă-n nóptea-adâncă!

Dochia.

Fata mea, a tale visuri și ilusii nu-mi displac;
 Dar cu tristele-mi vedenii eui mai bine mă împac.
 Obosită sunt, mă lasă să dorm vecinic și într'una.

România.

Somnul este mórtea!

Dochia.

Somnul este visul totdeuna.

România.

Tu visezi ce-a fost odată... Eui visez ce pot spera.
 Eui asemenea am dreptul să-mi reamintesc ceva.
 De un véc întreg, în munte dormind dusă, netrezită,
 Șci tu ce-au făcut aceia ce 'n câmpia bântuită
 Au stat vecinic în picioré, neclintiți la al lor post!
 Și acele timpuri grele mult amari și lungi au fost!...
 Șci tu câtă bărbăție și puteri, câte minuni
 Trebuitu-le-au să lupte contra asprelor furtunii?
 Pe când tu dormiai în pace, din popasuri în popasuri,
 Noi mergeam tot înainte, îndreptând a noastre pasuri
 Cătră școp. Pușini la număr erau ei, dar fură tari;
 Și mari fură-a lor silințe, trudele erau vai! mari!
 Decă nu dormiai pe-atuncea, mamă, sigură să fi,
 Ai fi fost tu însu-ți mândră, mândră de acești copii.

Dochia.

Eui spune al lor nume?

România.

Nu, el spune-a lor simțiri.

(Va urma.)

răsită, încat într'o ții era gata să móră. Voind a părăsi
 pământul, ea dori ca fiul seui să-ı pótă închide ochii. Dar,
 vai! era mare reprezentațione în circ; Clownsohn era iubit
 de public și trebuia să apară în nișce bucați importante,
 care nu se puteau amėna.

— „Domnule,“ țise Clownsohn cătră directorul seui,
 „mama mea móre, lasă-mė să-ı închid ochii!“

— „E prea târđiu, dragul meui,“ rėspunse directorul.
 „Trebuie să aparı cu ori-ce preț, decă nu, am pierderi
 colosale.“

— „Alt-cineva mă va putea înlocui.“

— „Cu neputință! Tot personalul este ocupat!“ Clown-
 sohn tăcu și vėrsă o lacrimă de durere. Pe urmă se duse
 la mama sa. Sърmana murindă îl privi cu ochii umeđi, și
 vedėnd fața lui întristată, gici totul. Ea-l chiamă la patul
 ei. Clownsohn înaintă și ingenunchiă vėrsând lacrimi fier-
 binti. Bieta bėtrână își puse mânilor slăbite și palide pe
 capul lui, și-ı țise încet, încet, ca șoptind:

— „Sърmanul meui copil! Mângăe-te; voiți șci eui muri
 și singură. Oh! mórtea este o fericire; ea ne scapă de
 nimicurile ridicule ale lumii. Veđi tu, colo sus, pe tatăl
 tău, cum mă chiamă, fericirea își suride în lumea cealaltă.
 Mângăete, scumpul meui copil; veđi, de acum sunt veselă,
 multămită... Ah! să dea dumnezeu să nu suferi nici-

odată ... încât să dorești morțea ... Dar ... vești tu ... când durerea își va implanta ghiarele în sufletul tău, gândește-te la mine, eu îți voi surîde din cer și te voi mângâia⁴

Vorbind astfel, ea atrase lin capul fiului ei până la buzele sale și depuse o sărutare ușoară pe fruntea lui înfierbîntată. Fața ei se ilumina de o bucurie cerescă, corul ângerilor resuna la urechile ei fermecate, ea vedea pe soțul ei surîzându-i și chiamându-o în lumea cealaltă.

— „Adio ... scumpul meu copil ...⁵”, șopti ea, „tatăl tău mă chiamă⁶”

Încă câte-va minute, și bătrâna muri. Sărmana! se grăbise să moră, pentru a lăsa fiului ei timpul de a face glume.

— „Mortă!” țipă acesta desperat. „Dumnezeule, dumnezeule, ai bi îndurare de mine!” și cădu pe cadavrul încă cald al mamei sale, și plânse, și plânse

— „Clownsohn, reprezentațiunea începe, directorul te caută!” răsuna într'aceea vocea unui camarad.

— „Dar, mama mea e mortă! privește-i cadavrul! Nică măcar nu pot plânge la căpătâiul ei. Oh! Dumnezeule, dumnezeule! și trebuie să rid, să fiu vesel!”

Camaradul lui, fără a dice un cuvânt, ieși pe ușă, și peste un minut reveni cu gazda casei, care promise, că va îngriji de răposata.

Clownsohn plecă. Sărmanul nu mai plângea, dar fața lui căpătase o ficsitate, care esprima disperarea cea mai violentă. Era ca o mașină, se mișca fără a ști ce face.

În curând ajunse în circ, unde publicul începuse a da semne de nerăbdare.

— „Decă vei mai veni așa de târziu,” dise directorul, „mă vei sili să mă supăr!”

Clownsohn nu răspunse nimic, ca și când n'ar fi auzit cuvintele lui.

— „Vești de fă o față veselă,” continuă directorul, „parcă vii din mormânt. Trebuie să împaci publicul impacient.”

În séra acésta, lui Clownsohn îi trebui foarte puțină colóre albă; era el destul de alb și așa.

Clownsohn intră în circ. Fața lui tristă, desperată, contrasta atât de tare cu masca albă care o acoperia, cu hainele nebunești care-i înveliau membrele, încât publicul creșdend că e glumă isbucni într'un rîs homeric.

— „Bravo, Clownsohn! Minunat!” strigară din toate părțile. Publicul era împecat.

Sărmanul om nici nu putu mulțami. Suferia atâta, încât devenise nesimțitor.

„Salto-mortale” fu atât de mecanic, glumele lui erau atât de lugubre, încât succesul lui fu de astă-dată mai mare ca totdeauna. Publicul aplauda din toate puterile la grimasele, pe care le făcea sărmanul om, când voia să suridă și să fiă vesel.

Când trecu aprópe de o lojă, un suspin dureros ieși din pieptul său. Atunci se auzi o voce dulce și armonioasă, care dise: „Omul acesta suferă. E o cruzime a-l pune să facă glume!”

Clownsohn rădică ochii și vădu o femeie admirabilă. Era una din acele frumuseți blonde, care au pēr de mătasă, ochi albaștri ca viorelele de Martie, față albă, nas acvilin și buze de coral. Pieptul gol strălucia de albețe; era neted, cu conture armonioase, ca pieptul Venusei lui Tițian ieșind din mare; tot acele armonii divine presentău brațele ei albe cu ușore vine albăștri. Era în sfērșit femeia su-

blimă, Eva blondă, tot-deodată frumoasă ca un heruvim și seducătoare ca păcatul. De astă-dată ochii ei îndreptați asupra lui Clownsohn erau umești de milă, expresiunea feții blândă și dulce făcea din ea un heruvim. Clownsohn puse mâna la inimă și două lacrimi curseră din ochii lui. Atunci femeia surise la o glumă, pe care o spunea îndērétul ei un june brun, cu pēr buclat, față bronzată, mustată soldățescă și ochi negrii. Ochii ei îl priviră galiș, buzele ei avură un suris fermecător; acum era păcatul, păcatul ascuns supt formă încântătoare, păcatul surișdend.

Clownsohn, fermecat, fascinat, nu-și putea lua ochii dela ea; el uită cadavrul mamei sale, uită jocul său, făcu greșeli peste greșeli. Publicul începu a murmura; din norocire reprezentațiunea era sfērșită.

Publicul ieșia din circ.

— „Trăsura principesei Csernica!” strigă o voce.

Trăsura inaintă, ér blondă din lojă se urcă în ea în urma unei dómne bătrâne; brunetul le ajută să se urce; apoi le sărută mâinile și-și luă nópte bună.

Nobilii armăsari porniră repede ca fulgerul și după câte-va minute se opriră inaintea unei case de infățisare bogată. Valetul deschise porțița trăsurei, ér dómnele scoborîndu-se întrară în casă. Peste câte-va minute ferestrele etagiului întâiu se iluminară. — Er din umbra nopții o figură omenescă se uita neclintit la feréstra, unde se dessemna pe perdele silhueta adorabilă a principesei Csernica.

Acest om, care uitase pe mumă sa, era Clownsohn!

Cadavrul sărmanei bătrâne era înmormântat. Fiul plânse amar, când rămășițele ei pămentești fură acoperite de pământ. El suferia tare, dar în inima sa un alt simțămînt lua cu încetul locul durereii. Era amorul, amorul nebul, amorul fără speranță. Decât ar fi iubit așa, măi bine și-ar fi legat o pétră de moră de gât și s'ar fi aruncat într'o gâră.

Clown și principesă! ... De sigur un așa amor nu se putea sfērși bine.

De când văduse pe principesa, sărmanul Clown de multe ori a petrecut nopțile la feréstra ei, uitându-se la umbra atât de cunoscută, care se mișca pe perdele. Și tot astfel, până se stingeau pe rënd tóte lumînările, Clownsohn rămânea acolo. Din când în când feréstra întunecată se deschidea, ér o figură albă, un cap blond, respira aerul îmbalzámit al serei. Atunci lui Clownsohn i se opria respirarea, sângele i se strîngea la inimă, capul i se înfierbînta; sărmanul Clown era nebul.

Odată — era o frumoasă nópte de primăveră — feréstra dela balcon era deschisă, ér Clownsohn pândia. Principesa nu era singură. Pe perdele se resfrîngea, pe lângă umbra ei, și o silhueta bărbătescă.

Principesa era cu un bărbat. Acéstă singură cugutare făcu pe Clownsohn să se cutremure. Cele două umbre se apropiară tot mai tare de feréstră, așa încât Clownsohn putea măi să vadă, ce se petrece înlăuntru.

Cât de strînși erau ei unul lângă altul!

Capul bărbatului se apropiă repede de al principesei cu un gest, care sēmăna a sărutare.

Clownsohn avea sânge fierbinte; gelozia îl strînse de inimă, focul i se urcă în cap și-i luă judecata. Fără să știă ce face, din câte-va sărituri de tigrú, Clownul fu în balcon, se tupilă lângă feréstră și ascultă.

— „Da, Olga, te iubesc, te iubesc preste tótă inchi-

puirea; pentru tine viața și fericirea mea. Fii a mea, Olga, fii soția mea!" dicea bărbatul.

— „A ta sunt de mult, Camil, și a ta voi fi în veci," șopti vocea tremurândă a tinerei femei. Apoi, în decurs de o secundă, nu se mai auzi nimic. . . .

De odată un râget, ca de tigrul turbat, răsună; un corp sări pe ferestra în salon, și o mână de fer despărți pe cei doi amanți îmbrățișați. Camil sbură ca o mingie la dece pași, și se tăvăli pe parchet. Olga amuțise.

Clownul era la genunchii ei, Clownul sălbatic, cu nările palpitând, cu ochii înflăcărați, cu fața palidă ca perețele.

— „Ești încă te iubesc, femeie," gâfâi el, „te iubesc mai mult decât poți iubi ființa omenescă; auzi tu! . . . mărtașa va cuprinde pe cel ce va cuteza a te atinge! . . .” Vocea lui tremura de pasiune. Sărmanul Clown! Era nebun!

De odată el sări în picioare și strânse femeia tremurândă în brațele sale nervoase. Olga, de spaimă, recăpătă darul vorbirii.

— „Ajutor!" țipă ea. „Camil! La mine!"

Camil se sculase în picioare, și în mâinile lui luci țeva

unui revolver. Clownul zări mișcarea în oglinda din față, și se aruncă asupra rivalului său. O pușcătură resună; sângele stropi parchetul.

Clownsohn, lovit în braț, șovăi, dar se reculese repede și printr'o silință supraomenescă înfipse ascuțișul unui pumnar în pieptul adversarului său. Camil căzu jos scaldat în sângele său; Olga era leșinată.

Clownsohn trecu cu mâna peste frunte, ca pentru a-și reține mintea, care-și scăpa, ochiul său sălbatic rătăci un moment dela un cadavru la celălalt, mușchii feței i se contractară convulsiv, . . . și un hohot lugubru ieși din pieptul său. Sărmanul Clown înnebunise!

Camil se vindecă și se căsători cu Olga. Er în casa nebunilor din orașul B se află și astăzi un tinăr cu figura blândă, care repetă des: „Când durerea își va implânta ghiarele în sufletul tău, gândește-te la mine; eu îți voi surde din cer și te voi mângâea." Erau ultimele cuvinte ale mamei sale. Dumnezeu avuse milă de nenorocitul om, și-și luase mintea. Etă mângâerea! . . .

Sărmanul Clown!

Iosif Popescu.

Datine, credințe și moravuri române,

de S. Fl. Marian.

Vergelul.

După ce au sfârșit fetele și cu porcii, se duc până la un rîu din apropiere, și decă acesta e înghițat, fac în el un produu, din care apoi se spală tôte pe rënd țicînd:

Riulet
Sprinten, creț,
Să ne scapi de țipături!)
În anul următor
Să fim ca nișce flori
Neninse,
Neatinse
Nici de brumă
Nici de ciomă!)

Prin rostirea acestor cuvinte, se cred fetele a fi scutite pentru anul ce urmază de ori și ce țipături, făcături și aruncături.

Eră decă părăul e desghiățat, atunci fata care s'a dus la dînsul pune peste părău un rîslog pe care-l numește „punte"; de-alungul rîslogului pune brăul cu care e încinsă și, după ce face acesta, trece peste părău pe rîslog de trei-ori încolo și de trei-ori încôce, aruncând tot odată un struț de busuioac pe apă. Decă struțul se duce pe apă la vale, se vor mărita, de rămâne locului, nu se vor mărita¹⁾.

După acesta pune fiă-care inelul său propriu la capetul rîslogului, merge până la mijlocul acestuia, se plecă și se spală țicînd:

Bună sêra sânt Vasile!
Eú nu mé spal
De zoîsă,
De lepósă,

¹⁾ „Țipături" — după cum scrie S. Botizan op. cit. pag. 51. — se numesc în Maramureș tôte bólele (sêu nenorocirile), care după credința țerancelor nòstre, provin din niscari operațiunii necurate (făcături), întreprinse de inimicile personale ori familiare cu intențiunea de a face strîcaciune în frumseța și sănătatea cuiva.

²⁾ S. Botizan op. cit. pag. 51.

³⁾ Datina și credința fetelor din Bucovina.

Ci mé spal
De ură
De făcături.
Să rămân peste an:
Curată
Luminată
Ca sântul sôre
Cînd resare,
Ca apa din fundul pământului
Curată curgătoare
Ivîndu-se pe fața pământului
La sôre.
Eú mé rog sante Vasile
Să-mi trîmîi ursitul meu
De trei ursite ursat,
De Dumnezeu dat
De bunî ómeni îndemnat,
Să-l visez la nopte
Luându-mi inelul meu de sub punte!)

După ce s'au spălat și au rostit aceste cuvinte, iéu inelul și bréul și se'torc éráși acasă.

Sosind aici, iéu seménță de cânepă, se duce fiă-care la lemna²⁾ și seménă puçină seménță peste dînsul. După acesta se descing de un capet de bréu și încep a grăpa³⁾ seménătura țicînd:

Éta-mi fac bréul meu grapă
Să mé visez la nopte măritată
Culegénd cânepă la olaltă
Cu alesul meu,
Cu ursitul meu
De trei ursite ursat

¹⁾ Com. de d-nul G. Brăilén.

²⁾ Numit pe unele locuri „tăetor" și „trunchiú". Sub aceste cuvinte înțeleg Românii din Bucovina mai întăiu locul unde se tae lemnele, apoi și o bucată de lemn, un trunchiú, pe care tae ei lemnele. —

³⁾ Unele spun că nu cu bréul grapă ele acestă seménță seménată, ci se desbracă de cămașă și cu cămașa o grapă. Érá când se culcă, pun cămașa sub cap, nu bréul, după cum se va vedea despre acesta mai la vale.

De Dumnezeu dat.
De bunî ómenî îndemnat¹⁾.

Gătind astfel și de grăpat, se duc în casă, ieú o ólá cu apă ne'nceptută, o pun în vatra focului și învêrtindu-o dic:

Nu 'nvêrtesc óla,	La mine-l soseșce,
Da 'nvêrtesc pe ursitul meu,	Cu mâncarea lui
Póte-î în acest sat,	Spre mâncarea mea,
Póte-î în cel sat, ...	Cu odihna lui
De-î în pat	Spre odihna mea,
Dă-l sub pat,	Cu gândul lui
De-î pe laiță	Spre gândul meu
Dă-l sub laiță,	Cu inima lui
De-î la ușă,	Spre inima mea,
Dă-l pe ușă;	Grăbeșce-l,
Isbeșce-l,	Porneșce-l!
Porneșce-l,	La mine-l grăbeșce,
La mine-l soseșce-l!	La mine-l porneșce! ²⁾
La mine-l porneșce,	

Sfêrșind de rostit formula acésta de vrajă, lasă óla cu apă să se încâldéscă. Érá după ce apa s'a încâldit de ajuns, și după ce au mai pus într'énsa și nișce flori, care

Anul vechiú a dispărut și cu densus dimpreună s'au sfêrșit și datinile și credințele din séra cea de pe urmă a acestuia. Decí fiá-care fată grăbeșce acuma să se culce cât mai de grabă, să aibă macar ceva timp de dormit, ca să-și póta visa ursitul, că-cí acúși zorile anului nóu se arată de după culmile delurilor, și ele trebuie să se scóle de odată cu acestea spre a începe un nóu șir de datine și credințe¹⁾.

IV.

Am vèdút din cele espuse mai sus, cum sêrbéză Româniú din ținutul Dornei „Vergelul“ lor, am vèdút și cum sêrbéză fetele române de pretutindene un șir de datine și credințe, care asemenea se numesc „Vergel“. Aceste datine, după cum ni se spune, sunt fórté vechi, că-cí așa le-au apucat și le-au sêrbat moși din strămoși nostri, precum se sêrbéză și în ȕiua de astăzi.

Vine acuma rëndul să vorbim despre o datină a feciorilor, tot atât de vechiá și de interesantă ca și cele de mai înainte, care pórtă același nume, însè care de un



Momentuositate New-Yorkului: Drum de fer de-asupra unei strade. (Pag. 174.)

după credința lor, au putere de-a atrage, de-a fermeca, precum de exemplu busuioc, matocină, odolén, lemnul Domnului, návalnic, și altele, o ieú dela foc o tórnă într'o strachină, séu într'o covățică și se spală cu dènsa. După ce s'au láut, tórnă láutórea éráși în ólá și o pun la căpétáiú. Apói se descing de brèul, pe care l'au fost pus cu pușin mai înainte de acésta de-a lungul rëslogului de peste părăú și cu care au grăpat séménța de cânepă și dimpreună cu inelul, pe care încă l-au pus la capétul rëslogului dela părăú, le pun sub perina de sub cap, cređénd că prin acésta faptă li se va aréta în vis „ursitul“, adică feciorul, care să le iea³⁾.

Abia au sfêrșit de așezat aceste obiecte la locul, unde trebuie să ședă ele în acésta nópte, și étá că mieđul nopții a și sosit.

Din tóte părțile satului încep acuma cocoșii a cânta.

¹⁾ Com. de d-nul G. Brăilén.

²⁾ Acésta formulă de vrajă mi-a dictat-o o Româncă din Crasna, sat în Bucovina.

³⁾ Datina și credința fetelor din Bucovina.

timp încóce în unele sate s'a dat cu totul uitării.

Voind a descrie cu de-amăruntul și acésta datină ca și pe cele de mai înainte am fi nevoiți să reproducem, decă nu togmai întrégă, cel pușin cea mai mare parte din descrierea „Berii“ séu a „Berénului“. Aceeási regulă se observă la acest Vergel atât de cătră feciorii carii îl fac, cât și de cătră fetele care ieú parte la densus, avènd tot-odată același scop ca și „Berea“ séu „Berénul“, adică: petrecerea tineretului, cinstirea și ospétarea părinților acestuia și-a altor óspeți bine-veniți, care se adună ca privitori la acésta petrecere.

Decí, ca să nu mai repețim ceea ce am mai spus

¹⁾ É de 'nsemnat că o parte din datinile înșirate sub acésta specie de Vergel le au fetele din Bucovina și în „séra spre St. Andrei“ 30 Decemvrie. — Nu voiú să trec și acea împregiurare cu vederea că numai rar când se 'nsoșesc mai multe fete la un loc spre a serba Vergelul, precum s'a descris mai sus, ci ele îl sêrbéză mai mult îndeosebí, fiá-care acasă la sine. Mai ales datinile din urmă, despre care s'a spus că feciorilor nu le é îngăduit nici într'un chip să participe la executarea lor.

odată, în descrierea Vergelului de față vom fi cât se poate de scurți.

Am dis mai sus și o mai spun și acum, că Vergelul acesta nu se serbeză în una și aceeași zi, ci feciorii din Ilișesci și cei din Botușana îl serbeză în ziua de anul nou după-amiezi, cei din Corlata în lăsatul securilor, ér cei din Ardél în serbătorile Pascilor. Mai pe scurt: timpul când se serbeză nu e același, modul cum se serbeză la feciorii din Bucovina e mai același, pe când la cei din Ardél se deosebește în cât-va. În ce constă deosebirea acésta, vom vedea mai apoi.

Să începem mai întâiu cu descrierea Vergelului feciorilor din Ilișesci.

Feciorii din acest sat, care voesc să serbeze Vergelul, pun toate de mai înainte la cale, unde au să-l serbeze? pe care din fete să le poftescă? apoi togmesc musicanți și aleg din mijlocul lor pe doi înși, pe cari îi numesc „Colcerii” și cărora le încredințază conducerea Vergelului.

Sosind séra St.-Vasile séu a anului nou, mai mulți feciori, luând cu sine câte un șip de rachiú, se duc pe la toate casele, unde sunt fete mari hotărâte să fiá invitate și le poftesc dimpreună cu părinții lor ca să bine-voescă a veni pe a dóua zi la Vergel.

La fiá-care casă, în care intră, după îndatinata dare de „bună-vremea” séu „bună-séra” și după o scurtă convorbire, care mai totdeauna e în versuri, invitatorii cinstesc mai întâiu pe tatăl fetei, apoi pe maică-sa și în urmă pe fată, respicându-se că le-ar fi cu mare plăcere și bucurie, când nu i-ar trece cu vederea, ci s'ar ósteni pe vró câte-va óre până la petrecerea lor.

În ziua de anul nou după-amiezi se adună mai întâiu feciorii, cari fac Vergelul, la o casă anumită, unde s'a făcut și „Berea”, séu și la altă casă, cu a căreia stăpân însé sunt conțeleși de mai înainte.

Fiá-care fecior e îndatorit, când vine la Vergel séu și cu o zi mai înainte de acésta, să aducă câte o oca de rachiú pentru óspeți și bani pentru musicanții pe cari îi dau în stăpânirea „Colcerilor”. Făr de acésta contribuțiune nu-i este ertat nici unui fecior să pună piciorul în joc, nici nu póte să aștepte că va căpéta ceva din cinstea ce-o aduc fetele.

După ce cea mai mare parte din feciori s'au adunat, încep musicanții a cânta și feciorii a juca.

Cel mult peste o órá încep a se aduna și fetele din toate părțile dimpreună cu maicele lor, care aduc felurite bucate, ce le numesc „cinste”, precum: colaci, plăcinte, mere, nucí, găini fripte, babe și altele.

Pentru fata, care n'are mamă, duce cinstea o soră a sa măritată, o mătușă, séu și o vecină. Nici-odată însé nu duce „cinstea” fata singură.

Colcerii, cum véd că a sosit atare mamă cu fiică-sa, îndată le ies înainte, și le poftesc în casă, le pun după masă și le cinstesc. Érá după ce le-au primit cinstea, după ce le-au cinstit și acestea au închinat câte un păbar de béutură și-au îmbucat câte ceva din bucatele puse pe masă, iese fata afară unde o așteptă jocul.

Astfel sunt permise, cinstite și óspétate toate fetele de-a réndul, câte aduc cinste.

În scurt aceeași datină, aceeași primire, cinstire și óspétare, aceleași apucături se observă la Vergelul acesta ca și la Bere.

Danțurile și chiuiturile sunt tot aceleași care se usiteză de cătră feciorii din Bucovina peste tot anul. O singură abatere, mai cu samă cu privire la chiuituri, constă întru aceea, că feciorii, de astă-dată, când strigă în joc nu critică, nu iéu în rís, séu cum se dice peste picior, nici pe una din fetele, care au adus cinste. Ei se pórtă față cu dênsele cât se póte mai ómenește și caută să le jóce pe toate de-a réndul și cât se póte mai de multe óri, ca nu cum-va mai pe urmă, una séu alta, să aibă cuvânt a se plânge că n'a fost băgată 'n sémă și că prin urmare numai de géba le-a dus cinstea, cá-cí n'a fost de obrazul lor.

Fiá-care fecior, însé mai cu sémă „Colcerii”, caută ca totă adunarea, toți óspeții poftiți și cei bine-veniți să fiá deplin îndestulați cu primirea, cinstirea, petrecerea și purtarea lor.

În acest chip duréză Vergelul feciorilor din Ilișesci până ce inoptéză bine. După ce începe a inopta, fetele se duc pe acasă. Feciorii și cu alți bărbați mai rămân și-și mai petrec cinstind, óspétând și jucând până într'un târziu de nópte, când apoi se duc și ei pe acasă.

Tot cam așa serbeză Vergelul și feciorii din Corlata. Ei încá aleg doi înși din mijlocul lor, care se 'mputernicesc apoi de cătră ceilalți ca să strângă și să privegheze cinstea adusă de fete, să conducă Vergelul, să primescă și să cinstescă óspeții, să păstreze ordinea cvenită, în scurt să caute ca întréga petrecere să fiá în cea mai bună rénduélă¹⁾.

Ce se atinge de Vergelul feciorilor din Butușana avem următóarele amănunte, pe care a bine-voit să mi le comunice venerabilul paroch din loc d-nul N. Sbiera.

„La Vergel, imi scrie Sântia-sa, poftesc doi feciori²⁾ pe fetele, care le plac lor, nu însé de-a réndul pe toate, ca în ziua de anul nou să vie la Vergel. Fetele duc de-a réndul mâncări, fiá-care ce are, ér feciorii plătesc musica și béutura. Acestea toate se strâng la o casă anumită anume hotărítă spre acel scop. De cătră séra se adună o cétă de feciori la acea casă, érá nu toți feciorii câtii sunt în sat, ci după alegerea lor un număr amésurat localității și numărului fetelor invitate, și pregătesc mese în acea casă.”

„Fetele, care vin cu bucatele pregătite, le pun pe masă.

„Musica le cântă.

„Feciorii le cinstesc și așteptă până ce se adună toate. Apoi se așeză la masă tot un fecior și o fată, unde béu și mánăncă până ce se satură. În același timp părinții se cinstesc pe de lature și privesc la tineri. Apoi tineretul ese cu danțul prin prejurul mesei afară și deschide jocul, care duréză totă nóptea.

„După ce s'au sculat tinerii dela masă, se așeză părinții lor și toți bétrânií invitați la béut și mánăncat, însé numai ceea ce a rămas dela cei tineri. Părinții tinerilor și ceilalți óspeți încá se veselesc și-și petrec mai totă nóptea acolo.”

Acestea-s amănuntele ce ni le-a comunicat d-nul N. Sbiera³⁾.

¹⁾ Com. de d-nul G. Tomoiagă.

²⁾ Aici vedem numai pe doi feciori poftind, pe când în Ilișesci poftesc toți feciorii căți compun Vergelul.

³⁾ D-nul N. Sbiera aseménéză Vergelul acesta cu „Picnicul” de prin orașe, pe care îl fac dinicând în când studenții în căștegile de érnă.

Comparând acuma Vergelul acesta cu al feciorilor din Ilișesci și Corlata, vedem că în fond sunt tot una, aū același scop, numai în privința esecutării lor se deosebesc în câțva.

În fine ne-a mai rămas să vorbim puțin și despre Vergelul feciorilor din Ardél.

Etă în câte-va șire și descrierea acestuia pe care o reproducem din „Familia“.

„Musica se aude de departe, — cetim în această fœe.

„În mijlocul satului la o casă sunt adunați o mulțime de feciori și fete, care saltă cu entusiasm.

„Acolo e — Vergelul.

„Șciți ce e Vergelul?

„Vergelul e o datină străbună a poporului român din Ardél

„În ziua dintăiū a Pașcilor feciorii își aleg un rege, ér acesta a două ți își alege o regină; ... acești două aranjază tótă petrecerea.

„Acésta e petrecerea cea mai plăcută a poporului român din comitatul Solnocului de mijloc“¹⁾.

¹⁾ Al. Onaciū op. cit. — În „Proverburī séū povestea vorbii“ culésă de Anton Pann partea III. București 1853, pag. 15, dăm peste următorul proverb: „nu te grăbi ca fata mare la Argea și ca veduva la măritat.“ Luând bine séma la înțelesul proverbului acestuia, îmi vine a crede că cuvântul „Argea“ trebuie să însemneze o petrecere a Românilor din România, care sémână fôrte mult cu specia a treia a „Vergelului“ despre care vorbii aici, pentru că precum la Argea așa și la acest Vergel fetele nu-și dau rând așa de iute se pregătesc și se grăbesc cu găitul și altele de a semenea ca să pôtă porni mai de grabă la Vergel.

9 Martie.

Schiță din viața conjugală.

Rar s'a vădūt o păreche mai potrivită decât Radu și Elena. Nu trebuiaū căutate între ei acele contraste de blond și brun, care seduc mai totdeauna péna novelistilor. Amândouă erau brunī. Elena avea un păr castaniu cu reflecturi focose, ochi de o tăietură perfectă, umeși și strălucioși, dar visători și adânci; nici nu era minune: iubia și era fericită. Fața ei puțin palidă se potrivea cu espreșiunea visătoare a ochilor, buzele rumene și fragede păreau făcute anume pentru sărutat. Statura mai mult mică, decât mare, avea acele proporțiuni minunate, care fac, ca femeia mică să pară mijlocie. Astfel era ea. Și el? ... De ce să-l mai descriem? Bărbații n'au lipsă de a fi frumoși.

Destul, că ei se 'ntêlniseră și se iuberă. Unde? Puțin ne pasă. Ori-cum, era primăvera, era Martie, timpul amorului și al ... viorelelor. Părinții nu se opuseră la amorul celor două copii. Radu și Elena deveniră o păreche.

Nu este minune, că două tineri căsătoriți din amor aū avut momente fericite, dar e pôte destul de ciudat că fericirea a durat două ani. Da, două ani, precum am onorea a vē o spune. Sunt două ani, de când Radu și Elena se iubesc și și-o spun în tótă ziua, și decât nu din gură, dar cel puțin prin gesturi, dar cel puțin prin acele o miia și una de nimicuri, care formeză fericirea în căsnicie.

Este érnă, când îi găsim în camera Elenei. Este séră și frig. În cămin arde un foc bun și în acea adorabilă cameră domnește un miros plăcut de violele, parfumul favorit al celor două tineri. Amândouă șed unul lângă altul pe o sofă; ea cöse, el frunđărește într'o carte, ér lampa amicală le iluminéză frumoșele lor fețe. Gânduri plăcute se vede că le rêtăcesc prin cap, că-cī ei surid și se uită unul la altul.

— „Șciū la ce mă gândiam, Radule,“ țițe ea.

— „La ce, dragă?“

— „Mă gândiam la cel dintăiū buchet de violele, pe care l'am căpētāt dela tine. Ce bucurie era pe mine, și cu ce ardóre descifrai șirurile pe care mi le scieai. Am ținut minte data aceea: era 9 Martie.“

— „9 Martie! te'nșeli, dragă, era 3 Maiū ...“

— „Ba să mă ierți, Radule, că n'am uitat așa de curând. Și acuma păstrez acel mic buchet în camera mea de dormit și epistola ta se află în acea mică cutie pe care mi-ai dăruit-o tu.“

— „De ... femeile trebuie să aibă totdeauna dreptate,“ țițe el suridënd, „cu tôte acestea ași putea depune jurământ că era în 3 Maiū.“

— „Femeile, femeile ... tot de ele trebuie să vē bateți joc și nu vedeți că voi singuri sunteți uituci. Nu te șciam atât de încăpētinat.“

— „Încăpētinat! ... Nici eū nu te credeam în stare să-mi dai astfel de titluri. Vēd, că m'am înșelat.“

— „Vēd și eū, că trebuie să ai tot tu dreptate. Dar te voiū convinge-acum, domnul meu, că ți-ai uitat fôrte curând data unei țițe atât de însemnate; cel puțin așa o cred eū.“

— „Mare minune ar fi să mă fi înșelat. M'ași putea rămăși pe ori-ce.“

Elena aprinsă de necaz alérgă în odăea de dormit și aduce frumoșă cutioră de lemn de rosă, unde-și ținea închise epistolile. Ea o deschide și scôte un mic bilet rosa, care răspândi un miros de violele.

— „Privește data, domnule bine-informat,“ îi țițe Elena arētând biletul. Era într'adevăr 9 Martie.

— „Îmi pare bine, că ai dreptate,“ observă Radu cam atins, „dar vēd că trebuie să te părăsesc pentru câte-va minute, pentru ca să te liniștești.“

El își iea repede pălăria și paltonul, și trecënd pe lângă masă dă jos cutia cu scrisori. Frumoșă mobilă se sparge, ér epistolile, care conțineau tôte simțămintele lui de iubire, se împăstie prin odăe. Radu nu se oprește, și iese pe stradă. Sângele lui e cam infierbentat; cauzele mici produc efecte mari. El trece pe bulevard; se oprește pe la prăvălii. De două ani nu ieșise la preumblare fără Elena; i se părea ceva nou. Etă-l maintea teatrului. E chiar momentul de a intra. De ce nu și-ar plăti plăcerea de a-și petrece odată și singur? Reprezentațiunea e atât de frumoșă. Fără a se cugeta mai departe, intră. Fără voie Radu admiră femeile frumoșe, pe care nici nu le vēduse când era cu Elena. El căpētă un loc minunat. Reprezentațiunea începe. Prima-donna este fôrte gentilă, ah! și cât de bine făcută, ar țițe cine-va că e o statuă de marmoră. Radu o ficséză; ea bagă de sémă că a făcut impresiune, se uită în loja lui și-i suride; tinêrul bărbat era frumușel băiét. Tótă lumea bagă de sémă, că Radu este preferit. Cortina cade. Radu intră în „foyer“ în urma

primului act. Ce grupe de femei elegante se preumblă pe aci! étă vechi prietini cu care nu s'a întelnit, de când s'a însurat! Viéta de flăcău i se reamintește în aceste suvenirii vii. Un amic se apropie și-i vorbește.

— „Bravo! Radule, n-ai dat din șea pe toți. Prima-donna, după care ne spargem capetele, ți-a dat semne forte vedite că-i plăci. Bre! bre! te invidiez.“

Și corul bărbaților aprobază și laudă. Amorul priu al lui Radu se deșteptă. El e în stare să facă nebunii. Și nimeni nu-i pomenește de Elena? Nici o scăpare, el a uitat-o.

Fără a se gândi mult, Radu voește să fiă galant, scoboră scările și intră la o florăriță, care prezintă într-o căsuță de lângă teatru buchete de toate mărimile pentru amatori. El vrea să cumpere un buchet pentru prima-donna.

Un parfum îmbetător i se urcă la cap. Din toate părțile îl impresoră buchete enorme de hyacinte, camelii etc. Într'un colț un mare buchet de vioarele îi trimite în față profumul său favorit. — „Vioarele! ... în timp de ernă; pe urmă sunt florile mele favorite,“ gândeece el și ia buchetul.

— „Ai și nimerit flori frumoșe, domnule,“ dice florărița. „Nimic mai frumos ca un buchet de vioarele pe timpul acesta. Avem abia 30 Decemvre.“

30 Decemvre! Dată fatală! Ea-i reamintește pe Elena. — „30 Decemvre, ziua logodnei mele. Dumneđeule era să fac o nebunie. Sërmană Elenă! ce va fi făcend ea acum?“ Și confundat în gânduri Radu aruncă un ban de aur pe masă și fără să aștepte să capete ceva înderēt, fără să bage în sēmă complimentele și mulțamitele florăriței, iese încet ducend buchetul de vioarele în mână.

Și tot pe gânduri înainteză pe stradele orașului, lasă

teatrul, ajunge pe bulevard și înaintea casei. Orologiul bate 10; la nici o ferestă nu e lumină. Unde-i Elena? Să se fi dus de acasă? Sēu dórme?

El sună, portarul deschide.

— „Dómna ieșit-a?“ întrebă el.

— „Nu, domnule.“

Ce va fi făcend dară? Sërmana Elenă! El intră în casă și umblă pe vârful degetelor. În salon e întunerec, în camera femeiei sale asemenea. Radu derbracă paltonul, depune bastonul și pālăria și înainteză în vârful degetelor până la odaea de dormit a femeiei sale. Nici un sgomot! Dar o rađa de lumină strébate până la el. Radu se uită prin perdéua subțire care acopere gémul ușei. Femeia sa în haină de nopte șede lângă cămin cu cutia de srisori în brațe. Ea cetește șirurile lui, pe când șiróe de lacrimi curg din ochii ei, și suspinuri o năpădesc. Radu nu mai póte răbda; deschide repede ușa, alérgă la femeia sa, o îmbrățișeză și-i cere iertare, dându-i buchetul.

— „Îți mulțamesc, Dumneđeule,“ dice ea surdend, „gândiam că se isprăvise cu fericirea mea.“ Și ea îi istorisește cum a început să plângă după depărtarea lui, cum a deres cutióra stricată, a strîns scrisorile imprastiate și le-a cetit. — „Uitasem că e aniversarea logodnei noastre și numai uitându-mē din întemplantre într'un diar am vēđut data în fruntea lui. Vēd că tu ți-ai adus aminte de ea, deóre-ce mi-adeuē un buchet de vioarele. Scumpul meū Radu!“

El roși puțin, dar de sigur nu spuse pentru cine erau destinate florile.

— „Acum vei fi convins, că tot era în 9 Martie,“ adăogă ea cu timiditate.

— „Da, da, femeile au totdeuna dreptate,“ dise repede Radu.

Imitațiune de I. P.

Memoriile unui stomach.

(Fine).

Măritșul tmī prii forte bine, trebuie să o mărturisesc. Se înțelege de sine că nu mai fui turburat în odihna noptii prin inspirațiuni poetice, și cred că perióda acesta ar fi fost cea mai fericită a vieții mele, decă n'ași fi avut să mă supēr de schimbarea continuă a bucătareșelor noastre.

În momentul, în care vre una din aceste frumoșe servitóre ale apetitului nostru ajunsese destul de departe, pentru a putea prepara spre mulțamirea mea vre o măn-care deosebită, în același moment puteam fi sigur, că dintr-o cauză sēu dintr'alta bucătăreșea era dată afară.

Eū consider preotéa bucătăriei ca bunul sēu rēul meū geniū special și cred sincer în adevērul nimerit al proverbului, care dice: „Dumneđeū a creat mănćările, ér dracu bucătăreșele.“ Numai ași vrea să șciū: óre amabilul domn Pluto le ia érăși în serviciul sēu, după ce sunt alungate din toate casele. Decă va fi așa, atunci nu mă mir de loc de frica atât de naturală, pe care o arată ómenii la simpla gândire de a petrece măcar provisoric în Hades (iéd).

În curēnd mai avui o altă neplăcere, care consta în nepotrivirea gusturilor între tinēra mea femeia și între mine. Fragedul și slăbuțul stomach femeiesc nu era în stare, de a prelucra mănćările mai picaute și mai grele

și de aceea m'am lăsat adesea să fiū sedus prin lingușiri, ca să primesc totfelul de „sauce“uri și alte nēzdrăvănii, care nu-mi plăceaū. Dar acesta se întemplantre numai din când în când, și o mai mărturisesc odată, că am gāsīt căsătoria forte priitóre sănētății și buneistări în genere.

Într'aceea socrul nostru ajunsese domn mare în oraș. Încă de mai mulți ani făcea parte din numărul sfetnicilor. Deóre-ce în timpul acela primarul nu trebuia să fiă învēțat, ci gāsia în persóna unui secretar cuantitatea necesară de inteligență, de aceea putea să se aștepte și socrul nostru la onórea mult dorită de ambițiunea sa.

Între mine și persóna mea esternă sēu întregul, adică omul viețuitor și respirător, în al căruia corp eram eū închis, n'a esistat nici-odată cordialitate deplină cum trebuie să existe între rude, pentru-că ocupațiunile literare și artistice ale domnului meū nu prea aveaū mare trecere în ochii tatălui soției sale. Simțamintele mai delicate, care-și caută asil în pénă, cernelă, hărtia și cărți, nu sunt niciodată în armoniă cu acele nizuințe după bani, ce pun în activitate un alt șir de facultăți spirituale.

Acésta este forte bine, și nu ne dă nici un motiv serios de a anatemisa pe vre una din cele două partide. Numai una observez, că desprețul, pe care-l arată bogatul

domn de Bani-gata față cu sëracul domn Cărturar, iea câte-odată o formă prea . . . prea ridiculă.

Deși dară exista din cauza acesta ôre-care aversiune între tatăl femeiei nôstre și între soțul ei, totuși această aversiune nu era așa de înfocată, încât să fi nimic it tôte plăcerile vieții de familiă. De aceea am fost chiămat la multe sêrbători și ospețe, în care juca o rolă soțul nostru, ca membru cu influință în consiliul orașenesec.

Este o minune, câtă sarcină pôte purta tot genul nostru. Cât despre mine, eu eram un adevêrat dromedar. Prin acesta nu voiș să șic, că n'am cărtit nici-odată, că-cî gemeam chiar ca numitul dobitoc supt orî-ce povară, care mi se părea prea grea. Atunci însă n'aveam alt scop, decât să capêț vre un pînten sêu un biciu în forma unui pahar de rachiu, care într'adevêr avea la început efectul, că mă escita repede la nouă activitate. Dar această stare iritată nu ținea mult și puterea mea se slăbia în grad încă și mai mare.

Acum, când am îmbêtrânit și am încărunțit în serviciu, mă plâng numai că stăpânul meu a fost destul de nebun, pentru a voi să împinteneze un cal de trebă prin aceste întrebunțări continue de alcool. Astfel am fost ruinat mai tare, decât chiar prin lăcomie. Domnul Cap a fost atât de afectat, încât am creșut câte-odată, că trebuie să-și pêrdă mîntea, și aceea stă, că un nebun din etagiul cel mai de sus pôte ușor fi periculos celorlalți locuitori ai casei.

Intimitatea produce despreț, un adevêr, care se pôte întrebunța cu deosebire cu privire la stomach. La început mă îndemnau aceste mici rațiuni de spîrt la o activitate mărită, până când mă obicinui cu efectele lor ardêtoare. Peste pușin nu mai voiam să lucr, decă nu eram mai întăiu biciuit în modul acesta, și astfel se grămădiră rele nouê, până când stăpânul meu era să devină un bêu-tor de vinars incorigibil.

Un medic de apă l'a scăpat de acest pericol; totuși era mai să plătêscă cu vieța restaurarea sănêțai, decă așa ceva ar fi cu puțință. Domnul Aquarius se pripî și, în loc de a mă învêta cu încetul cu o altă dietă, îmi tăia deodată tôte plăcerile obicinuite. De aici a urmat, că prin reacțiune repede am fost aprôpe oprit cu totul în activitatea mea, și-mi pot închipui chinurile, pe care le pregătî astfel celor d'impregiur.

În sfêrșit, după o tractare mai înțelêptă îmi recăștigă puterea de acțiune, cu tôte că nu-mi recăpêțai energia, pe care am avut-o la început.

Într'aceea timpul trecea, și d-nul Fabricant de cio-rapî se urcă până la demnitatea de primar amêsurat dorinței și nizuinței sale, demnitate pe care o purtă cu gloriă și onôre în decurs de câți-va ani. După această împlinire a fierbîntei sale dorințe, d-nul soțul nostru fu unit cu strămoșii sêi și lăsă fiicei sale, soția domnului meu, o avere însemnată. Acum băgai de sêmă, că chiar ômenii, cari-și esprimaseră mai tare desaprobarrea lor față cu mesalianța nôstră, se apropiau acum de noi și căutau să ne facă cunoscute simțămintele lor de condolență într'un mod fôrte bătător la ochi și fôrte amabil. De acum nu mi se mai refuza nimica; cea mai mică dorință îmi era îndată împlinită.

După cum se vede din istoria mea, am trecut prin multe. Am mâncat bucatele cele mai alese și cele mai de rënd; am bêuț din tôte vinurile, adevêrate și falsificate.

Nimic însă nu mi-a stricat ca acel demon, care supt numele de „apă de foc“ a contribuit atăta la stêrpirea sêrmanilor Indieni.

Ca un stomach cu esperință mare, îmi voiș permite dară să resomez cunoșcințele mele în câte-va reguli.

Cea dintăiu este cumpêțarea. Decă eșci înarmat cu acesta, poți să te lupți și cu Satana.

Decă din întêmplare ai jertfit ceva prea mult lui Epicur, lasă-mê în pace, că să mă bucur de puterea vindecătore a naturei, pe care nici chiar medicamentele nu o pot neutralisa cu totul.

Decă-ți lipseșce ceva, nu te adresa nici-odată la medicu, cari scriu recepte lungi, deôre-ce nici efectul medicamentelor celor mai simple nu le e pe deplin cunoscut. Viitorul ascunde încă aceste cunoșcințe în misteriosul sêu sin; de aceea nici nu voiș să condamn medicu, dar voiș să-i fac mai modești.

Cel care voeșce să mistuêscă bine, să-și alêgă bucatele, după cum le cere stomachul.

Ospețele să fiă regulate, că-cî eu lucru mai bine, decă sunt provocat la muncă cam în același timp.

Mișcarea este o condițiune neapărată a sănêțai mele. Încordarea prea mare însă îmi strică.

Bucatele d'umică-le bine, că-cî atunci le mistuesc cu mult mai ușor.

Nu mânca nici-odată singur. Conversațiunea și rîsul îmi priesce, când mănănc; dar condamn cetirea în decursul acestei operațiuni importante.

Orî cât s'ar părea de ciudate cuvintele mele, eu pretind, că o vieță în pace și în unire cu tótă lumea, o vieță acomodată legilor moralei, are o mare influință asupra mea. Prin acesta nu înțeleg numai o vieță corporală regulată, ci voiș să șic, că simpatizez și mă unesc cu nizuințele mai înalte și capacitățile, care deosebesc o natură alêsă de ômenii ordinari. — Stomachul unui bou este admirabil construit pentru trebuințele sale. Inelele unui boa constrictor sunt fôrte acomodate pentru acest animal simpatic. Interiorul insectelor este fôrte complicat și felurit după trebuințele lor.

Tot așa și stomachul unui om este cu atât mai simțitor și mai delicat, cu cât sunt și facultățile sale inteligente mai înalte. Ce se atinge de structura organică, ea este de sigur aceeși pentru toți ômenii; organele de mistuit ale unui Hotentot vor presenta aceeși formațiune ca ale lui Newton, Voltaire sêu Goethe, dar simpatia activității nervose face deosebirea. De aceea mai accentuez odată, că între natura morală și cea fizică există simpatia cea mai fragedă și o influință hotărîtă după legi minunate.

Ca încheiere voiș aduce unele

Reguli dietetice

pentru toți, cari vor să mănânce bine, să bea bine și să rêmănă sănêtoși.

I. Nu te scula prea târziu și spală-te cu apă călduță pe tot trupul. Frêcă-te bine până te vei face roșiu ca un rac fierț și fă o preumblare repede cam de o jumêtate de ôră. Decă stomachul cere prea tare de mănăcare în decursul preumblărei, mănăncă un pismete.

Nota bene. Decă omul pôte suportă o baie rece și simte o reacțiune repede a căldurei, atunci starea sa nu trebuie să-l îngrijêscă de loc.

II. La dejun bea o singură tasă mare de ceai negru mestecat cu lapte și pușin zahar. Pușină cafea bună și

tare mestecată cu mult lapte fiert (3 părți de lapte și 1 parte de cafea), este foarte sănătoasă. Cacao și șocoladă încă se pot lua, decât are cine-va gust deosebit pentru ele; dar uleiul lor este cam greu de mistuit. Dintre bucate solide îmi prieșce mai bine o franselă prospătă dar rece, seû pâne bine coptă cu pușină slănină.

Nota bene. Decă omul pôte dejuna bine și adică pôte mânca diferite feluri de carne și alte lucruri, atunci starea sa nu trebuie să-l îngrijescă de loc.

III. Obiceiul de a prânzi la amădi este foarte stricacios și incomod; acest ospet principal ar trebui aménat până séra seû peste tot până după ocupațiunea dilnică, ceea ce este cu mult mai priitor sănătății și mai coréspondător ordinei întregi de viață. O îmbucare ușoră la 12 seû 1 óră de și imi este foarte plăcută, fiind-că pe vremea aceea sunt gata cu mistuirea dejunului. Pâne cu unt și o friptură rece împreunată cu un singur pahar de bere seû de vin ușor, pôte să se lupte cu fόμεa până la „diner“.

Nota bene. Decă omul pôte posti dela dejun până la 6 seû 7 óre séra, fără să mănânce ceva, atunci starea lui nu trebuie să-l îngrijescă de loc.

IV. Prânzului seû ospetului principal îi trebuie consacrată cea mai mare atențiune, pentru a acomoda cât se pôte calitatea și cantitatea lui puterii mele digestive.

Metoda, de a începe prânzul cu o supă, nu-mi prea convine. Decă stomachul este odată înarmat pentru luptă, atunci voeșce să aibă cu cine-și măsură puterile. Decă nu se pôte cine-va lipsi de supă, să o iea cel puțin supșire și vegetabilică. După o supă grea, o friptură rece de vită cu un cartof făinos este cea mai bună mâncare.

Ca primă bucată după acestea îi place stomachului puțin peșce fiert, o cantitate mică de unt topit cu câte-va picături din sângele frumoșei d-re Anchovis. Decă untul topit nu-î prieșce stomachului și Anchovis, precum pretind unii, strică gustul peșcelui, atunci un bun locușitor este unt rece cu muștar și puțin piper de Cayenne. Cei tari, cariî pot mânca ori-ce și ori-cât, mē vor ride; îi rugăm însē, să-și aducă aminte că acestea nu se scriu pentru ei.

Cu peșcele îi place stomachului un pahar de vin, și acum e plin de atențiune. El ascultă o mică conversațiune plăcută, fără a pierde din ochi îndatoririle sale.

După peșce îi place un „entremets“ francez bine preparat; pôte cu legumi, seû cu un „purée“ de cartofi, care forméză un pat môle pentru friptura, ce are să vină. În decursul acestui stadiu interesant trebuie consumată pâne multă. Încă un pahar de vin și o conversațiune veselă, unde pôte omul să ridă. Apoi pôte veni o friptură cu puțin seleri seû cartișol. Încă un pahar de vin și acum stomachul începe a se simți cu haznă.

Urméză un interegn, conversațiunea se animéză, și acum pôte fi timpul, ca omul cu minte să strige: „destul!“ Decă însē simte că a mai rēmas vre un gol de umplut, vor fi bune câte-va făliuțe din pieptul unei rașe sēlbatice cu zamă de alămăe. Tot așa de bună este o jumătate de potérniche cu „sauce“ de pâne, pentru a ușura durerile, pe care le-a simțit sērmana pasere în decursul tranșerii. Seû o găinușă de munte, o becasă, câte-va feliuțe din pieptul unui fasan, seû o prepeliță fragedă, tôte acestea sunt escelente; dar vai! de nenorocitul care va mânca pasteturi după ele, afară decă mai cere stomachul vre o omletă; atunci putem dice ca despre lupóica lui Dante:

„Ha natura si malvagia e ria
Che mai non empie la bramosa voglia
E dopo il pasto ha piú fame che pria.“

Brânza e bună de regulă după acestea; apoi scólă-te dela masă fără a mai lua desert și vin. Pómele sunt bune, dar nu după un ospet prea copios.

Nota bene. Decă după un astfel de prânz omul se simte ușor și elastic, dispus la o petrecere veselă, atunci se pôte încă să aibă o constituțiune delicată, dar de sigur starea sa nu trebuie să-l îngrijescă de loc.

V. După mâncare nu ședeă multă vreme la sticla cu vin, ci caută petrecere socială. Cât despre mine, eû n'am mistuit nici-odată mai bine, decât când m'am transpus îndată după masă într'o societate de dómne și am fost regalat aci cu o tasă de cafea négră. Într'o conversație de dómne, seû în musică, seû într'o partidă de șach, ori de cărți, seû într'o altă petrecere socială mi-a trecut séra foarte plăcut, fără témă de ziua de mâne ori de urt în presente.

VI. Să punem, că ne-am sculat de diminetză și am petrecut séra bine; ne vom culca dară de timpuriu și ne vom feri de a mai cina. Într'adevăr activitatea spiritului se trădează nóptea câte-odată în mod foarte neplăcut, decă nu-î e atrasă atențiunea prin o ușoră activitate din partea mea. Ómenii, cariî sufer de acest reû, ar trebui să aibă o mică provisiune de pismeți în apropierea patului. Decă ai curagiul să beî, înainte de a te culca, un pahar de apă rece, nu vei avea de ce te căi.

Nota bene. Decă omul se scólă din somn înprospetat, cu limbă curată, cu plăcere pentru lucrul zilei, și cu mulțămire intimă pentru viața din noû dăruiată, atunci pôte fi convins, că starea sa nu este de loc îngrijitoare.

Și acum, iubite cetitor, în speranță că ți-am făcut un mic folos, îți trag un frumos compliment și-mi ieû ziua bună cu satisfacțiunea unui stomach, ce și-a făcut datoria și prin urmare îi are la stomach pe toți, cariî mănâncă, beû și se pricepe a mē tracta cum se cade.

Coloseul.

Între nenumăratele monumente rēmasē în Roma de pe timpul Romanilor, cele mai grandioșe sunt Coloseul și Panteonul.

Noî vom vorbi de astădată despre Coloseu.

Încă împératul C. August Octavian și-a propus să satisfacă dorinței Romanilor totdeuna lacomi după lucruri grandioșe și strălucitoare și după spectacule sângeróșe și

crudele, edificând un Amfiteatru vast pentru lupte de gladiatorii; dar împlinirea proiectului seû fu împiedecată prin mórte. Șepte împérați ședură după dēnsul pe tronul lui, dar nici unul din aceștia n'avu nici talentul nici curagiul de a realiza acest mare proiect. Abia al optulea T. Fl. Vespasian ascultă rugăciunile poporului și începu edificarea Amfiteatrului Flavian în 72 d. Chr. Dar cu tôte

că lucrau în continuu 30,000 de persoane (mai ales iudovi, aduși de Tit după dărâmarea Ierusalimului), totuși Vespasian nu putu ajunge fericirea de a-l vedea finit și de a-l putea consacra, ci această onoare îi rămase lui Fl. V. Tit următorului său, în anul 80 d. Chr. Ultima sa perfecționare însă se îndeplini sub Domițian.

Acest edificiu admirabil e fundat pe locul, unde era odinioară lacul artificial din grădina lui Nerone. Rădăcat în centrul Romei, în mijlocul celor șapte coline, el întrecea în mărime celelalte două Amfiteatre și rivalisa în stălugire cu palatul de aur al lui Nerone. Vespasian și Tit, întrebunțând cunoștințele câștigate în călătoriile lor prin Orient, deteră Amfiteatrului totă vigorea și maiestrea arhitecturii egiptiene și siriace, înfrumșetată și rafinată prin arta greacă.

Coloseul e zidit din pietri pătrate de travertin, legate odinioară împreună prin drugii de fier, cari însă în seculii de fier ai evului de mijloc au fost toți răpiți și întrebunțări la fabricarea armelor, cel mai prețios obiect al acelor timpuri. Aceste pietri au fost luate mai ales din palatul lui Cesare și palatul de aur al lui Nerone.

Coloseul are formă eliptică. Circumferința esternă e de 524 metri, lungimea (în direcț. Ost-vestică) e de 187.77 metri, lățimea de 155.64 metri. — Arena e de 85.75 metri în lungime și de 53.62 metri în lățime. Înălțimea zidului estern e de 48.5 metri.

Edificiul avea 4 caturi, din care cele 3 inferioare erau susținute prin arcade, a căror colonne erau ornate: în 1-1 cat în mod doric, în al 2-lea în mod jonic, în al 3-lea în mod corintic. Al 4-lea cat avea ferestri pentru aerisire, fără care cu câte două colonne corintice.

Între arcadele catului al 2-lea și al 3-lea se aflau statue și ornamente. (Mai toate ornamentele erau luate din palatul de aur al lui Nerone, distrus la ordinul lui Vespasian și Tit spre cea mai mare plăcere a întregului popor roman, care ura din adâncul inimei pe acel tiran și toate lucrările lui.)

În primul cat se afla așa numitul „podium“ destinat pentru senatori și bărbați mai mari de stat. În același cat, în față, ceva mai sus, era tronul împăratului („Pulvinar“ul), în giurul căruia ședea directorul jocurilor și feciorele vestale. Celelalte 3 caturi erau ocupate în ordine de nobili, dómne, popor și șerbii. De-asupra catului al 4-lea se aflau locurile ocupate de câte-va sute de marinari, a căroră oficiu era, să întindă său să restrângă pânzele de de-asupra Coloseului destinate spre apărarea privitorilor de ploii și de arșița sórelui.

Arena, în mijlocul căreia se afla o statuă gigantică a lui Joe, putea lua diferite forme. Acuși represinta un câmp acoperit cu năsip móle pentru gladiatori; acuși dispărea acesta, prin un mecanism fórte complicat și artificios ce se afla sub suprafața arenei, și apărea ca prin farmec câte o grădină frumósă cu arbori, flori, său niște stânci și spelunce; acuși érá se schimba în un lac vast de-asupra căruia apărea năi cu armați, desfătând pe privitori cu lupte marine.

Coloseul avea 84 de porți: 4 principale, din care 2, una de către nord, alta de către sud, serviau de intrare împăratului, senatorilor și vestalelor, alte 2 pentru introducerea mașinelor, animalelor etc. Celelalte 80 serviau spre intrarea publicului.

Pentru ca și în timpul cel mai cald să nu fiă nesuferită petrecerea aici, erau aplicate în toate părțile fântâni mici, care stropiau în toate lăturile răcorind aerul.

Până la 90,000 de privitori încăpeau în Coloseu.

Despre arhitectul Coloseului tac toți scriitorii contemporani și mai târziu. În deșert se nizuiau învățații să-l afle din scrieri, său alte monumente, că-cî nu-i puteau da de urmă, până ce acum câți-va ani, săpându-se și escavându-se monumente și corpuri antice în Catacombele Stei Agnese, se află un mormânt cu poculul de sânge (semnul martiriului) și o petrá de marmoră, pe care se afla o cunună și un palm cu următoarea inscripțiune:

Sic premia servas Vespasiane dire
premiatus es morte Gaudenti letare
civitas ubi glorie tue Autori
promisit iste dat Kristus omnia tibi
qui alium paravit theatrum in celo.

Di această inscripțiune se vede fără îndoielă, că un anumit Gaudențiu e arhitectul acestui edificiu colosal și că el e totodată și primul martir al creștinătății în Coloseu; chiar pentru acesta nu se află despre densusul nici o amintire la scriitorii păgâni.

Te cuprind fiori, când cugeți, că cu ce jocuri își petreceau Romani, și în ce-și aflau unica lor plăcere. Nu era petrecere poporală în Roma, care să nu fi fost stropită cu sânge de ómeni și animale. Nu tragedii finte, ca cele de astăzi, ci tragedii crudele și reale puteau plăcea și desfata pe bărbații și femeile acestor timpuri. Petrecerile din Coloseu forméză unele din cele mai negre și mai triste pagini ale istoriei antice.

În decursul jocurilor publice nu trecea o di, în care să nu fiă trase cu sutele corpurile măcelărite de pe Arenă în „Spolium“, adică în camera mortuară.

Jocurile începeau către 10 óre a. m. și durau până séra. Câte 7—10 óre cădeau victime peste victime, se închea sânge peste sânge și publicul în loc să se înfiozeze de niște scene atât de neomenesci, se înflăcára când vedea cădând câte un nefericit sub armele contrarului său și aplauda pe învingător cu strigăte frenetice. Victimele omenesci ale acestor scene sângeróse erau gladiatori sclavi și creștini. Mai târziu oficiul de gladiator deveni o profesiune de onóre, și erau superbii și fórte stimați, cei ce eșiau învingători de pe câmpul de luptă. Adeseori se vedea pe Arenă femei superbe, îmbrăcate ca amazóne, mersurându-se curagióse cu adversarii lor.

Despre Comod ne spun istoricii, că neîndestulindu-se numai cu vederea luptelor de gladiatori, se presintă odată în Coloseu gol până în bréu, îmbrăcat ca gladiator, cu o scurtă spadă romană. Cei ce aveau însă a combate cu el, erau opriți de a-l răni, ér pe cine ránia densusul, trebuia să cadă în genunchi înainte-í declarându-se învins și cerend ertare. Astfel ráni el 1000 de gladiatori și ordină să se decapiteze colosala statuă a deului sórelui (așa se chiama o statuă colosală a lui Nerone, făcută de Zenodoros și așezată dinaintea Coloseului pe o basă, a căreia urme se véd și astăzi) și să se pună în locu-í statua sa cu inscripțiunea: „Mille gladiatorum victor“, învingătorul a o miă de gladiatori.

(Va urma.)

Stefan cel mare

din „L'état roumain et la paix de l'Orient“

de Frédéric Damé.

Imperiul otoman crește în întindere și putere. Un moment îl crede lumea învins, el se rădică din nou ca Anteu, mai tare decât totdeauna. Mahomet II, care-l primește bucătit, îl va conduce la apogeul mărimii sale. June, înfocat, războinic, fiul lui Murat II rămâne una dintre cele mai mari figuri ale istoriei otomane. Pentru început, Mahomet cuprinde Constantinopolul și intră în el cu triumf. Lucru ciudat, acolo unde cruciații făcuseră numai ruini și unde săvârșiseră cea frumoasă despoiere de care vorbește Villehardouin cu uimire, Turcii aduseră numai un respect religios pentru suvenirile unui trecut a căruia gloriă măria triumful lor.

Patriarhul primește investitura din mâinile Sultanului. Imperiul Trapezuntului este nimicit. Grecia, Bosnia, Bulgaria, Serbia, sunt cucerite. Peninsula balcanică a devenit prea îngustă pentru islamism, care se revarsă în toate părțile de odată. Rhodus resistă în Sud, susținut prin Veneția alarmată; Hunyad închide calea Vestului; Românii, cari au rennoit (1460) tratatul lor cu înalta poartă, ocupă încă neclintii strimtorile Carpaților. O singură cale este deschisă, calea spre Nord-Ost prin Moldova. Mahomet va veni să se sdrobescă acolo de repetite ori. Cine-l oprește? Moldovenii, având în fruntea lor pe unul din cei mai mari căpitani ai epocii, pe Stefan cel mare.

De față de odată la Nistru, la Dunăre, la porțile Carpaților, opus de o parte lui Mahomet II., lui Bajazet II., lui Soliman, lui Scanderbeg, Tătarilor, Turcilor, de altă parte lui Ion-Albert, lui Mathias Corvin, Polonilor, Ungurilor, Stefan era, așis Edgar Quinet, acela care deschidea și închidea la timpul său porțile Europei orientale.

Creștinătatea îi datora mântuirea sa, și numele său turbura agonia lui Mahomet II., când Sultanul striga cu neliniște la ultima sa oră: „Voiam să cuceresc Rhodus și Italia!“

Dacă n'ar fi fost decât un căpitan genial, Stefan ar fi meritat numai numele de Valoros. Posteritatea dă numele de Mare numai politicilor de geniu. Dacă a fi mare în politică înseamnă a cuprinde cu o privire trecutul și viitorul și a lega de el prezentele, a deschilini, a judeca, a prevedea, a resuma în sine geniul rasei sale și a descurca ideia domnitoare; pe urmă, ideia descurcată, a o face să treacă în fapte, dacă acesta este, a fi mare în politică, acest titlu nu se poate refusa lui Stefan.

El ajunsese la culmea gloriei sale, renumele său era nemărginit; nimeni nu putuse să-l învingă și Sicut IV., în recunoștința sa, îl saluta, în numele Europei, cu titlul de Atlet al lui Christ. Prin armele sale, el silise pe inimi să respecte teritoriul statelor sale, pe care era să le lase următorului său mărite și organizate.

Dar o jumătate de véc de lupte tocise această organizațiune tare; etatea îl învingea. Renumele, gloriă, putere, mărtea era să le ducă în mormânt. Omul de stat, marele căpitan, patriotul, se puse să gândească cu ore-care tristetă la viitor. Preocupările întunecate, care frământau sufletul lui Mircea, umpleau de amărăciune cele din urmă zile ale lui Stefan.

Rivalitățile inimicilor săi din Nord îi permisese să

se razime acum pe unul, acum pe celălalt; dar, odată pôte, aceste rivalități încetând, nu s'ar uni ei pentru a nimici acest stat care era scutul lor, și pe care se obstinau a-l considera ca o pradă? Său, unul dintre ei triumfând asupra celuilalt, prin arme sau prin vicieșug, n'ar putea să încorporeze Moldova cu statele sale? Moldova supusă!... Inima lui Stefan se sfărâma la această singură gândire. Atâtea silințe, atâtea jertfe să fi fost dară ne-folositoare?

Aici își are locul o scena grandioasă, neperitoare în memoria poporului. Stefan e pe mărte. Medicii săi au cercat în zadar o esperință supremă pentru a prelungi cu câte-va ore viața ce-i scapă; încă câte-va secunde și totul se va sfărâși. Boerii se adună în tabără. Stefan lasă două copii; care va fi ales? Cel mai tânăr sau cel mai bătrân? Și unul și celălalt au partșani devotați. Discordia intră în consiliu; toți se frământă, se amenință, și strigătele partșanilor celor două moștenitori ajung la urechile suveranului murind.

Sufletul eroului revine de odată.

Printr'o silință de voință supremă, el respinge mărtea care-l tira deja, ordonă să fiă dus în mijlocul tabărei, pune să se prindă și să se decapiteze boerii revoltați și, rădicându-se pe jumătate în mijlocul acestor frunți plecate, el pronunță un discurs ce va rămânea ca cea mai frumoasă pagină a istoriei sale și titlul cel mai glorios al națiunii sale. El mure și cere să i se dea de următor nu cea sau cea, dar cel mai demn de a rădica spada sa și de a apăra țera. Acela să pôta conta pe devotamentul boerilor și al poporului, mântuirea este pentru prețul acesta. Apoi aruncă o privire asupra Europei și totă amărăciunea inimei sale se revarsă. În Vest, nepăsarea cea mai complectă; în Nord, o inimiciție de mărte, acoperită de vicieșuguri și perfidii; în Ost, un nour încă îndepărtat, care pare încercat de furtună; în Sud, Otomanii stăpâni peste cea mai frumoasă parte din Europa și din Asia și cari nu se vor liniști înainte de a fi subjugat Moldova. Tăcerea domnește în tabăra adineori atât de sgomotosă; vocea eroului se înalță gravă, întipărită cu maiestatea morții. Se află ceva profetic în cuvintele unui murind. Bogdan, ingenunchiat lângă litiera tatălui său, ascultă cu reculegere aceste ultime voințe ce vor rămânea săpate în inima sa. „O Bogdan, o fiul meu, și voi soții mei, amicii mei, între toate relele ce se abat asupra noastră, alegeți pe cel mai de suferit. Creștinimea ne părăsește, vecinii noștri amenință neatârnuarea noastră și într'aceea pericolul este amenințător. Mergeți drept la inimic, și căutați a vă învoi cu el. Dacă câștigați conservarea legilor vostre eclesiastice și civile, tot veți face o pace onorabilă. În numele intereselor patriei, vă provoc să nu întindeți pânzele în contra furtunei; vă conjur cu totă frăgețimea unui tată și a unui frate. Dar dacă Sultanul vă dicteză condițiuni rușinoșe, oh! atunci, nu stați la îndoelă. Mai bine este a muri cu spada în mână pentru apărarea religiunii și a libertății, decât a lăsa pe una și pe cealaltă în prada unor nenorociri neîn-cungurate și de a fi lași privitori ai ruinei lor. Ori ce s'ar întâmpla, nu vă îndoiiți nici-odată că dumneșul pă-



Sopla gigantică (Pag. 174).

rinților noștri, care singur produce minuni, nu se va lăsa a fi mișcat prin lacrimile slugilor sale și nu v^e va asculta odată cicatrizând ranele v^ostre, acoperindu-v^e cu grațiile sale și făc^{en}du-v^e pentru totdeuna destinurile cele mai

frumose." Și am^{en}dou^e mâinile sale se întind peste fruntea lui Bogdan pentru a bine-cuv^{en}ta în el națiunea, pe care a iubit-o at^{at}a.

A două și Stefan era mort.

Sepia gigantică.

Multe și minunate sunt poveștile marinarilor. Un om, care a trecut prin regiunile misterioase ale oceanului, știe să istorisescă despre aventuri minunate, despre țări feerice, ființe legendare. Ce e drept, multe dintre minunile povestite de cutare se^u cutare marinar, s'au recunoscut mai târziu și de lumea științifică.

Astfel s'a istorisit despre un polip gigantic care ieșind fără de veste din adâncimile mării a împrăștiat destrucțiune în giurul se^u; și adică unele bărci destul de mari au fost răsturnate prin brațele sale teribile. Se n^uțelege, ascultătorii au primit cu un zîmbet neîncrețitor aceste povești din „o mi^u și una de nopti," ^{er} înv^ețații au observat, că aci trebuie să fi^a vorba de vre o sepiă. Aceste ființe, care se țin de clasa moluscelor, ordinea cefalopodelor, au o construcțiune forțe ciudată. La sepi^a vulgară, din deschiderea anterioară a mantalei iese capul cu două ochi mari. Împregiurul gurei se află 10 brațe mișcătoare, dintre care două sunt mai lungi și late la capete. T^ote brațele p^ortă organe de supt și servesc animalului pentru a se t^{ir}i pe fundul mării. Mantaua este prov^edu^tă pe partea esteri^oară cu mulți negi, cariⁱ-și schimbă în continuu forma și col^orea. Lungimea lui e cam de 50 centimetri. Acest animal se află în t^ote mările europene și este destul de temut, fiind-că ce apucă odată cu brațele sale nu mai lasă. Ou^ele lui, din cauza formei lor, se numesc struguri de mare; din osul spinării se face praf de dinți și de poleit; ^{er} o beșică e plină de un suc deosebit, care se întrebuintează ca col^ore pentru pictori; col^orea sepi^a.

Și într'adev^{er} spuselor marinarilor nu erau false, că-cⁱ între sepiⁱ se află și esemplare gigantice; ac^{es}ta au con-

statat-o naturalistii încă în deceniile trecute, dar n'au putut-o dovedi, fiind-că nu s'a putut prinde nici o sepiă at^{at} de mare. Căpitanul Bouyer al avisului francez „Alecton" a v^{en}at în 1861 după un astfel de monstru, dar nu i-a succes a-l prinde.

Abia în t^omna anului 1877 a ajuns pe „uscat" o sepiă monstră. În 22 Septemvre s'a născut în Fundlandia-nouă, în apropierea Catilinei, o furtună infricoșată. Valurile infuriate au aruncat pe ț^{er}m o sepiă gigantică, care nu s'a mai putut mișca în apa prea mică și în sf^{er}sit a ajuns pe uscat, unde au g^{as}it-o pescarii încă în vieț^a. Lungimea corpului ei era peste 3 metri, grosimea aproape de 2 metri, și ca la sepi^a vulgară, împregiurul gurei se întindeau 10 brațe prov^edu^te cu organe de supt. Num^{er}ul acestor guri era cam de 2000. Opt dintre brațe aveau o lungime de 3 metri și jum^etate; cele două mai mari erau lungi de 9 metri și jum^etate și late cam de 15 centimetri.

Până când era în apă, acest monstru avea o col^ore roșie-închisă, și ochii lui se rotiau cu o s^{el}bătăcie est^{ra}-ordinară, pe când se silia el să ajungă ^{er}ăși în mare. Dar îndată ce s'a retras apa cu totul, monstrul muri cur^{en}d, ^{er} corpul se^u căp^etă o col^ore albă murdară.

Acu^{ar}iu^l din New-York a cump^{er}at acest animal gigantic, și acum îl pot admira acolo amatorii și-l pot studia înv^ețații.

Ilustrațiunea noastră de pe pag. 173 îl arată cum se sbate pe ț^{er}m pentru a întra ^{er}ăși în elementul se^u, ^{er} pescarii îl privesc cu o curiositate amestecată cu spaimă.

Astfel se adev^{er}esc încă odată poveștile călătorilor și se arată, că proverbul nu minte, când dice: „de unde nu este foc, nu iese fum!"

V a r i e t ă ț i.

Drum de fer pe stradele New-Yorkului. În numărul trecut am descris pe scurt New-Yorkul și am ar^etat unul dintre lucrurile lui cele rare. Astăzi continuăm cu minunile de pe stradele lui. Încă de mult s'au gândit bunii Yankeei de a face drum de fer pe strade la înălțimea canalului, ceea ce de^u nu e prea plăcut pentru locuitorii din etagele superioare dar ușur^eză forțe tare comunicațiunea. Încă de câți-va ani există în partea apus^enă a New-Yorkului, în apropierea lui Hudson River, o linie lungă de 4 miluri. Ac^{es}ta a trebuit să se lupte cu multe neplăceri. Mai înainte vagon^ele erau trase de o căldare de fier, cu o mașină care lucra mai fără foc. Dar puterea nu era destul de mare, și numaⁱ după ce s'a conces întrebuintarea vaporului, a început a câștiga avantaje acest nou metod de locomoțiune de strade, așa încât o societate a luat asupra-și construirea unei linii de 50 de miluri, așadar care trece prin t^ote stradele principale ale New-Yorkului. — T^ote părțile liniei sunt de fier; col^onele de fier (veđi ilustrațiunea de pe pag. 165) sunt depărtate de 14.22 metri; ^{er} lărgimea spaciului dintre șine este de 14.74 metri; la distanța de câte 1 mil englezesc sunt stațiuni. Acuma mișcarea e at^{at}

de mare încât pe cele mai multe linii se constru^{es}c șine duble. — Num^{er}ul vagon^elor e de 2—3 cu câte 60 de locuri; înț^ela de 25 mil. engl. pe oră, și tot la trei minute se oprește trenul la stațiuni; dimiⁿetă sunt trenuri separate pentru lucrători cu prețuri scădu^te. — Spesele de construcțiune sunt mari; o linie de 1 mil. engl., costă 200,000 dolari, adică aproape un milion de franci. Ac^{es}ta pe stradele largi, unde drumul de fier merge prin mijlocul stradei. În stradele înguste construcțiunea costă mai mult. În astfel de locuri nu se pot pune st^elpi în mijlocul stradei; deci dela o latură a stradei până la cealaltă se înalță arcuri de fier, care susțin linia pe drugii de fier la înălțimea etagiului. — Europa înzadar se va încerca a înlesni comunicațiunea, ea totuși va rămănea înd^{er}etul Americanilor în întreprinderi costisitoare dar folositoare.

Catastrofa dela Seghedin. După cum se știe, Seghedinul a cădu^t jertfa unei inundațiuni. Înzadar s'au luptat omenii, cât au putut, în contra elementului turbat; ei au fost în sf^{er}sit învinși. Zăgazele făcute în contra inundațiuni au fost rupte, și valurile infuriate s'au repeđit asupra nenorocitului oraș. Din 9700 de edificii au mai rămas

numai 261 întregi. Numărul morților încă nu se știe. — Din toate părțile se adună ajutoare pentru sârmanii inundați. În 17 l. c. a vizitat Seghedinul M. S. împăratul Austriei.

Fatinița în Paris. Cunoscuta operetă a lui Suppé, „Fatinița“, s'a reprezentat cu un succes strălucit pe scena teatrului „des Nouveautés“ în Paris. Libretul a trebuit să sufere ore-care modificări, s'a mai franțozit; ér musica a rămas aceeași.

O căsătorie în balon. Un diar din Paris istorisește: Era în cele mai frumoase zile ale balonului Giffard. O doamnă și cu fiia-sa se presintă la biroul, unde se ieu bilete pentru ascensiune, și se rogă în zadar pentru două locuri. Tote sunt închiriate; domnele insistă. Într'aceea sosește d-nul Gaston Tissandier, care pune totă nasela la dispozițiunea încântătoarelor femei. Că-cî am uitat să spun, că aceste domne uniaū o mare frumseță cu distincțiunea cea mai alésă. Giganticul aerostat se înalță îndată, ducând cu maestate în nouri pe d-nul Gaston Tissandier, și pe cele două domne. Se vede că inginerul schimbă cu ele alt-ceva decât „vorbe în vînt“, că-cî când se scoborîră, fata și galantul aeronaut își dăseră cuvîntul. — Concluziunea este, ăice „L'Orient“, că d-nul Tissandier s'a căsătorit în 4 Martie cu d-ra Ana Arboin. Aeronautul ăisece că se va însura numai în balon; el și-a ținut cuvîntul.

Mulțămire publică. „Societatea de lectură a junimei române dela archi-gimm. r. cat. din Clușiū își ține de sacră datorință a-și exprima adăncă și fierbinteza sa mulțămire următorilor p. t. d-ni din Clușiū carii au bine-voit a contribui la o colectă făcută de societate în luna lui Februarîū a. c. pentru înflorirea bibliotecei și îmbunătățirea tristei sale stări materiale: D-ni: Dr. Gr. Silasi, prof. de univ. 1 fior.; L. Vajda 1 fior. și două cărți; A. Trombiășiū 1 fior.; V. Piposiu 50 cr.; d-na M. Iliesiū 1 fior.; d-ni: L. Baldi 1 fior.; Dr. A. Isacu 1 fior.; I. Coroianu 1 fior.; B. Almașianu 1 fior.; A. Papp 50 cr.; G. Redeanu 50 cr. Suma 9 fior. 50 cr. și două cărți. Primiți etc. Clușiū, în 27 Februarîū 1879 st. n. Georgiū Ilea, președinte; Alesandru Bene, secretar.

Drum de fer în Bosnia. În 16 l. c. la 12 ore la amezî a intrat trenul comisiunei călei ferate în Maglai, trecînd peste podul Bosnei împodobit sêrbătorește. Comisiunea a fost primită cu salve de artileria și cu imnul popular. După un banchet comisiunea a plecat înderēt la Doboī la 4 ore d. p. Aū început a se pune sinele și pe drumul cătră Zepce.

Fabrică română de chibrituri. În 25 Februarie s'a inaugurat în București prima fabrică română de chibrituri, întemeiată de 12 omenî distinși cu capitalul propriū. M. S. R. Domnul Romăniei a vizitat-o, și cu ocaziunea acesa a ținut un discurs d-nul Boerescu. Din acest discurs rezultă că fabrica e basată mai mult pe mașini, care reduc cât se pôte lucrul de mână. Motorul este o mașină de 20 de cai și o locomobilă. Instalarea, unică în felul său, pôte permite stabilitementului să se lupte cu orî-ce concurență. Dorim succes deplin acestei întreprinderi frumoșe, care de sigur va găsi imitatori în alte ramuri.

Statistică. — *Statistica instrucțiunii din Romănia.* Recapitularea anului școlar 1876-77:

Ș c o l e:	Băeți	Fete	Mixte	Total
Șcôle primare rurale	1,195	148	652	1,995
„ „ urbane de băeți	134	—	—	134
„ „ „ de fete	—	110	—	110
Licee	7	—	—	7
Gimnasie	19	—	—	19
Seminarie	9	—	—	9
Șcôle secundare de fete	—	9	—	9
„ normale	7	—	—	7
Diferite șcôle speciale	16	1	2	19
Universități	2	—	—	2
Șcôle private	111	84	16	211
Total	1,500	352	670	2,522

— *Statistica instrucțiunii din Romănia.* Recapitularea anului școlar 1876-77:

	Corpul didactic			Populațiunea școlară		
	Profi.	Profe.	Total	Băeți	Fete	Total
Șcôle primare rurale	1,851	156	2,007	47,630	5,492	53,122
„ prim. urb. de băeți	347	—	347	19,295	—	19,295
„ „ „ de fete	—	218	218	—	8,457	8,457
Licee	132	—	132	2,044	—	2,044
Gimnasie	148	—	148	1,956	—	1,956
Seminarie	96	—	96	2,923	—	2,923
Șcôle secund. de fete	43	30	73	—	659	659
„ normale	59	—	59	358	—	358
Diferite șcôle speciale	151	9	160	1,173	149	1,322
Universități	63	—	63	569	—	569
Șcôle private	873	355	1,228	8,160	4,532	12,692
Total	3,763	768	4,531	84,108	19,289	103,397

Notițe economice. — *Mijloc în contra pleopelor inflamate.* Decă marginile pleopelor sunt inflamate, și acest rēu nu vrea să dispară prin spălarea cu apă rece, atunci să se întrebuinteze vesicator (Blasenpflaster). Spre scopul acesta se pôte pune după urechi așa numitul amplatru de urechi (Ohrenpflaster), seū, decă este o doamnă, care nu voeșce să se sluteșcă, pe partea superiōră a brațului. Decă sunt amēndouă ochii inflamați, să se pună vesicator pe amēndouă brațele; decă numai un ochi e bolnav, atunci numai pe brațul corēspundētor. Vesicatorul pôte fi și de cantaride (spanische Fliegen), seū de muștar. Beșicile, care se produc în urma vesicatorului, trebuesc sparte, și până la tămăduire se pune un amplatru de vindecare (Zug-und Heilpflaster).

— *Mijloc de a ținea curate cărările din grădină.* Acum, când începe lucrul grădinei, este interesant a ști cum să se împedecă creșterea buruienilor în cărări. Spre scopul acesta ăea 70—80 litre de apă, în care aruncî 11 Kilogr. de var nestins și ceva mai mult de 1 Kilogr. puțioșă (sulfur). Totul se fierbe într'o căldare, și cu soluțiunea produsă se udă cărările seū pavagiul; în decurs de câți-va ani nu se vor mai arēta buruene.

Bibliografia.

L'État roumain et la paix de l'Orient. Neutralisation de la Roumanie, par Frédéric Damé. Bucarest, Szölosy, libraire-éditeur, Place du théâtre, 1877. — Acēstă carte, pe care d-nul Damé a dedicat-o d-lui Edouard Laboulaye, senator și profesor la colegiul de Francia, membru al institutului, a fost scrisă încă înainte de resbelul oriental, pe când Romănia se încerca să devină teren neutru garantat de puteri. „Patru ani de locuință în Romănia, ăice d-nul Damé, un studiu constant al istoriei, limbei, morăvurilor române, mău pun în stare de a aprețui calitățile acestui mic popor atât de cercat, care de când l'a luat Europa supt protecțiunea sa, a știut să-și căștige, prin silințele sale, prin înfelepciunea sa, prin apititudinea sa de rase, cel dintăiu loc între nationalitățile creștine din Orient.“ El demonștră dară cu un om competent și convins de dreptatea cauzei drepturile anterioare ale Romăniei, necesitatea existenței sale și serviciile nemărginite, care ar resulta pentru Europa din neutralizarea teritoriului român. Romănia și-a găsit în d-nul Damé un apărător călduros. Aruncând o privire scurtă peste istoria acestor țerișore atât de cercate, dēnsul face să resarăză rolul important al lor în tôte timpurile; arată Romănia ca un zăgaz puternic în contra inundării valurilor otomane, și dovedeșce decă ea n'ar fi esistat, ar fi trebuit creată. Din considerările sale următore rezultă, că și acum existența Romăniei este neapărat de lipsă, precum a fost totdeauna, pentru echilibrul europēn, ér neutralizarea ei complectă ar face păcii europene serviciul fôrte mari. — Ca un exemplu despre modul, în care a tractat d-nul Damé acēstă cēștiune importantă, reproducem astădi în traducere română capitolul despre epoca lui Stefan cel mare. Este cunoscut, că nizuința guvernului român, ca să se neutralizeze Romănia, a rămas fără rezultat; cartea d-lui Damé rămâne cu tôte acestea o carte interesantă și un act de recunoștință cătră țera, care l'a primit cu ospitalitate în sinul ei.

— *Statistica din Romănia; Statistica învățămētului pe anul școlar 1876-77.* Ministeriul de interne; oficiul central de statistică. București, tipografia statului, 1879.

— *Statistica din Romănia; Mișcarea populațiunei pe anul 1875, după registrele stării civile.* Ministeriul de interne; oficiul central de statistică. București, tipografia statului, 1878.

— *Statistica din Romănia; Statistica agricolă pe anul 1875-76.* Ministeriul de interne; oficiul central de statistică. București, tipografia statului, 1878.

— *Statistica din Romănia; Statistica judiciară pe anul 1874.* Ministeriul de interne; oficiul central de statistică. București, tipografia statului, 1878.

ABONAMENT

la

„ALBINA CARPAȚILOR“

fóia beletristică, științifică și literară

cu

ILUSTRĂȚIUNI.

Anul III, 1879.

Redactor: **Iosif Popescu.**

Editor: **Visarion Roman.**

Apare în Sibiiă la 15 și ultima fiă - carei luni în fascicole de câte 2 côle.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria.		Pentru România.	
Pe 1 an	6 fiorini — cruceri.	Pe 1 an	16 Lei noi.
„ 6 luni	3 „	„ 6 luni	8 „
„ 3 „	1 „ 50	„ 3 „	4 „

Prețul abonamentului se póte trãmite din România în bilete hipotecare și în marce póstale.

Abonamentele se fac la editorul *V. Roman* în Sibiiă, la birourile póstale și prin tóte librãriile.

Fóia va aduce în colónele sale articuli de sciință cu scop de a instrui pe cetitori în tóte direcțiunile cugetãrei omenești, se va sili a rãspãndi în public acele cunoșcințe, care sunt nedispensabili atât pentru indiviđi, cât și pentru națiunii întregi, de câte-orí e vorba de un adevãrat progres în civilizațiune. În partea beletristică se vor oferi publicului, mai cu samã secului frumos, o lecturã nu numai distrãgãtore, ci și utilã, cãreia sã nu-í fiã strãine nici principiile estetice, nici regulile bunului gust. Fóia va trata materi literare din cele mai interesante avënd pururea în vedere originalitatea obiectelor și a cugetãrei, puritãrea limbii și chiaritatea modului de a scrie. Ilustrațiunile vor corãspunde asemenea așteptãrii omor public.

Din anul I și II mai sunt încã esemplare cu prețul scãdut de 3 fior. sêu 7 Lei 50 bani anul 1877 și de 2 fiorini sêu 5 Lei anul 1878.